

Kelime İlişkilendirme Testi Aracılığıyla Öğretmen Adaylarının Atatürk İlkelerine Yönelik Bilişsel Yapılarının İncelenmesi*

Mesut Işıklı*

Ahmet Taşdere**

Nur Leman Göz***

Özet

Bu araştırmanın amacı alternatif bir ölçme değerlendirme tekniği olan Kelime İlişkilendirme Testinin (KİT) aracılığıyla sınıf öğretmen adaylarının Atatürk ilkelerine ilişkin bilişsel yapısını ortaya koymaktır. Araştırmada veri toplama aracı olarak KİT kullanılmıştır. Uşak Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği 1. sınıfta öğrenim gören 100 öğretmen adayına KİT uygulanmıştır. Öğretmen adaylarına Atatürk İlkeleri'nin bulunduğu altı adet anahtar kavram verilmiştir ve belli bir süre içerisinde bu anahtar kavramların akıllarına getirdiği cevap kelimeleri yazmaları istenmiştir. Elde edilen veriler, anahtar kavram ve cevap kelimelerden oluşan bir frekans tablosuna kaydedilmiştir. Bu frekans tablosundaki veriler ışığında öğretmen adaylarının bilişsel yapısını ortaya koyan kavram ağları çizilmiştir. Ayrıca her bir ilkeye yönelik olarak kurdukları ilgili cümleler, içerdikleri anlam ve sahip oldukları özelliklere göre sınıflandırılarak analiz edilmiştir. Elde edilen bulgulara öğretmen adaylarının kavram ağlarında en sık olarak Atatürk, halk, adalet ve özgürlük gibi kavramları kullandıkları tespit edilmiştir. Ayrıca öğretmen adaylarının gerek kavram ağlarında gerekse kurdukları ilgili cümlelerde Milliyetçilik ve Devletçilik ilkeleriyle ilgili bazı kavram yanılıklarına sahip oldukları tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda KİT'in eğitim ortamlarında daha sık olarak kullanılacak alternatif bir ölçme aracı olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda alan yazında KİT'e ilişkin yapılmış olan benzer çalışmalar da dikkate alınarak sonuçlar tartışmaya açılmış ve bazı önerilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kelime İlişkilendirme Testi, Atatürk İlkeleri

*Bu çalışma 5-7 Mayıs 2011 tarihlerinde Sivas Cumhuriyet Üniversitesi'nde gerçekleştirilen 10. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumunda bildiri olarak sunulmuştur.

*Araş. Gör., Uşak Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü

**Araş. Gör., Uşak Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü

***Araş. Gör., Uşak Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü

Investigation Teacher Candidates' Cognitive Structure About Principles of Atatürk Through Word Association Test

Abstract

The aim of this study is to examine the applicability of Word Association Test (WAT), an alternative assessment and evaluation technique, for classroom teacher candidates and present the cognitive structures of the classroom teacher candidates regarding the Principles of Atatürk by utilizing the tool. Word Association Test (WAT) was used as the data collection tool in the study. 100 freshmen classroom teacher candidates at Uşak University Classroom Teaching Department were administered WAT. Teacher candidates were given 6 key concepts related to the principles of Atatürk and they were asked to write down the associations they thought of in a specific period. Data obtained from key concepts and answer words were recorded in a frequency table. Concept maps that presented the cognitive structures of the teacher candidates were drawn with the help of the data in the frequency table. In addition, sentences that the teacher candidates constructed about each principle were categorized and analyzed according to meaning and various features. The findings show that teacher candidates most frequently used concepts such as Atatürk, public, justice and freedom in their concept maps. Some misconceptions related to principles of Nationalism and State Socialism were detected both in concept maps and sentence constructions of teacher candidates. As a result of the study, it is thought that WAT is an alternative assessment and evaluation technique that can be more frequently used in educational environments. In this context, similar studies in the literature were taken into consideration and some suggestions are provided.

Key Words: Word Association Test, Principles of Atatürk

Giriş

Yapılandırmacı öğrenme yaklaşımının son yıllarda eğitim ortamlarındaki etkililiğinin gittikçe artmasına paralel olarak ölçme değerlendirme anlayışında da bu yönde radikal değişiklikler yaşanmıştır. Basit düzeydeki, yüzeysel ve tek bir doğru cevabı olan

geleneksel teknikler yerini daha derin, anlamlı ve kavramsal düzeydeki bilgiyi ölçen alternatif tekniklere bırakmıştır. 2005 yılında yenilenen ve uygulamaya konulan yeni ilköğretim programlarında da alternatif ölçme değerlendirme tekniklerine daha fazla vurgu yapılmış ve uygulanması tavsiye edilmiştir (MEB, 2005).

Alternatif ölçme ve değerlendirme teknikleri, tek bir doğru cevabı olan çoktan seçmeli testlerin de içinde bulunduğu geleneksel ölçme-değerlendirmelerin dışında kalan tüm değerlendirme türlerini kapsar (Bahar ve diğerleri, 2006). Alternatif ölçme değerlendirme anlayışı, bireyin bilgiyi nasıl ve hangi süreçler sonucunda öğrendiğinden hareketle ölçme değerlendirmenin de bu süreç içinde yapılması gerektiğini, sadece ürünün değil hem sürecin hem de ürünün değerlendirme sürecine dahil edilmesi gerektiğini savunur (Taşdere, 2010).

Alternatif ölçme değerlendirme anlayışında birbirinden bağımsız ve kopuk bilgi parçalarını değerlendirmek yerine birbirine bağlı iyi yapılanmış bir bilgi ağını değerlendirmek önemli görülmektedir (MEB, 2005). Bu amaca hizmet eden birçok teknik mevcuttur(Kavram Haritaları, Zihin Haritaları, Yapılandırılmış Grid, Tanılayıcı Dallanmış Ağaç... v.b.). Bu tekniklerden birisi de Kelime İlişkilendirme Testi(KİT)'dir.

KİT; öğrencinin bilişsel yapısını ve bu yapıdaki kavramlar arasındaki bağları, yani bilgi ağını gözler önüne serebilen, uzun dönemli hafızadaki kavramlar arası ilişkilerin yeterli olup olmadığını veya anlamlı olup olmadığını tespit edebilmemize yarayan alternatif ölçme değerlendirme tekniklerinden birisidir (Bahar, Johnstone ve Sutcliffe, 1999). Kelime ilişkilendirme testleri literatürde birçok farklı amaçlar için kullanılmıştır. Öğrencilerin bilişsel yapılarını ortaya koymada (Bahar ve diğ., 1999; Cardellini ve Bahar, 2000), kavram yanlışlarını tespit etmede (Bahar ve Özatlı, 2003; Ercan ve Taşdere, 2010) ve kavramsal değişimlerini belirlemede (Nakiboğlu, 2008) farklı öğrenme alanlarına yönelik olarak kelime ilişkilendirme testleri kullanılmıştır. Ancak bu çalışmaların tamamına yakını fen bilimleri eğitimi(biyoloji eğitimi, kimya eğitimi, fen bilgisi eğitimi... v.b) alanında yapılmıştır. Çok azda olsa farklı branşlarda KİT'le ilgili çalışmalar mevcuttur (Bahar ve Kılıç, 2001; Çiftçi, 2009).

Bahar ve diğ. (1999) üniversite 1. sınıf biyoloji öğrencileri üzerinde genetik alanında konu anlatımı sonrası KİT uygulamıştır. Sonuçlar öğrencilerin verilen anahtar kavramlara bir çok cevap üretmesine rağmen bu kavramları birbiri içerisine girmiş, ilişkili bir ağı yapı olarak göremediklerini ortaya koymuştur. Araştırma sonucu sınavlarda öğretmenin çoktan seçmeli (dört seçenekli) testler kullandığı ve soruların bir çoğunun kavramlar arasındaki ilişkileri yoklamadığı, aksine bilişsel yapıda her biri ayrı adacık şeklinde olan kavramları test ettiği görülmüştür.

Nakiboğlu (2008) kimya öğretmen adayları üzerinde yaptığı araştırmada KİT'in öğretmen adaylarının bilgi yapısındaki kavramsal organizasyonu ortaya koymada ve kavramsal değişimi belirlemede başarıyla uygulanabilecek geleneksel metodlara alternatif bir teknik olabileceği sonucuna ulaşmıştır.

Ercan ve Taşdere (2010) kelime ilişkilendirme testi kullanarak ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin güneş sistemi ve uzay konusunda bilişsel yapısını incelemiş ve kavram yanılgılarını tespit etmişlerdir. Çalışmada kelime ilişkilendirme testinin bilişsel yapıyı ortaya çıkarmada, kavramsal değişimi tespit etmede ve kavram yanılgılarını belirlemede etkili bir teknik olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çifçi (2009) ise Türkçe ve Sosyal Bilgiler Öğretmenliği bölümlerindeki öğretmen adayları üzerinde kelime ilişkilendirme testi uygulamıştır. Elde edilen veriler, cinsiyet değişkenine göre analiz edilmiştir. Analizde, sıklığı yüksek olan çağrışımlar, hem cinsiyet grupları içerisinde hem de cinsiyetler arasında gösterdiği yakınlık ve uzaklıklar bakımından değerlendirilmiştir. Gruplar arasında çağrışımların çeşitliliği bakımından anlamlı farklılıklara ulaşılmıştır. *Toprak* anahtar kavramına karşılık kız öğrencilerin *ağaç*, *ölüm* ve *yağmur* cevap kelimelerini, erkek öğrencilerin ise *vatan* cevap kelimesini daha sık kullandıkları tespit edilmiştir.

Bu çalışmaya benzer nitelikteki farklı bir örneklem grubu üzerinde Bahar ve Kılıç (2001) memur adaylarına uyguladıkları KİT ile Atatürk ilkeleri arasındaki kavramsal bağları araştırmışlardır. Araştırmanın sonucunda Atatürkçülüğü oluşturan düşünce sisteminin katılımcılarca doğru algılandığı ancak bazı ilkelere (örn:

devletçilik) bilinmesi gerekenden farklı anlamlar yüklendiği tespit edilmiştir.

Atatürk İlkeleri hakkında öğretmen adaylarına ve öğrencilere yönelik yapılan çalışmalar oldukça sınırlı sayıdadır (Bahar ve Kılıç, 2001; Köçer ve Demir, 2009). Özellikle de alternatif bir ölçme değerlendirme tekniği olan KİT'e yönelik Atatürk İlkeleriyle ilgili sadece bir çalışmaya rastlanmıştır (Bahar ve Kılıç, 2001). Bu bağlamda farklı konular üzerinde yapılmış KİT'le ilgili çalışmalara daha çok yer verilmiştir.

Bu çalışmada da sınıf öğretmen adaylarının Atatürk İlkeleri hakkındaki bilişsel yapılarını ortaya koymak amacıyla KİT uygulanmıştır. İlköğretim düzeyindeki öğretim programları incelendiğinde ölçme değerlendirme kapsamında KİT'e bazı öğretim programlarının(fen ve teknoloji) yer verdiği, bazı programların ise yer vermediği(sosyal bilgiler) görülmektedir (MEB, 2005). Literatürde daha çok fen bilimleri alanında çalışılan ve bu alandaki öğretim programlarında yer verilen KİT'in farklı alanlarda da kullanılabilirliğini ortaya koyması bakımından bu çalışmanın önemli olduğu düşünülmektedir. Ayrıca sınıf öğretmen adaylarının bir önceki eğitim düzeyi olan ortaöğretimden Atatürk ilkelerine yönelik zihinlerinde ne gibi çağrışımlarla ve algılarla yükseköğrenime geldiklerini ortaya koyması bakımından çalışmanın önemli olduğu söylenebilir.

Yöntem

Araştırma Deseni

Çalışma tarama modelinde betimsel bir araştırmadır. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır (Karasar, 1999).

Çalışma Grubu(Örneklem)

Çalışmanın örneklemini Uşak Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü 1. sınıfta öğrenim gören 100 öğretmen adayı oluşturmuştur.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak KİT kullanılmıştır. Testi oluşturmak amacıyla Atatürk İlkelerini oluşturan altı tane anahtar kavram(Cumhuriyetçilik, Milliyetçilik, Halkçılık, Devletçilik, Laiklik, İnkılapçılık) seçilmiştir. Uygulamada her bir kavram bir sayfaya gelecek şekilde hazırlanmıştır. Aşağıda örnek bir sayfa düzeni verilmiştir;

Cumhuriyetçilik.....
Cumhuriyetçilik.....
Cumhuriyetçilik.....
Cumhuriyetçilik.....
Cumhuriyetçilik.....
İlgili Cümle.....

Uygulamaya başlamadan önce KİT'e yönelik açıklamalar yapılmış ve farklı uygulamalardan örnekler verilmiştir. Her bir kavram için öğrencilere bir dakika süre verilmiştir. Öğrenciler bu süre içerisinde anahtar kavramla ilişkili olduğu düşündükleri cevap kelimeleri yazmışlardır. Her bir anahtar kavram tek bir sayfa üzerine alt alta sayfa boyunca yazılmıştır. Bu durum zincirleme cevap kelime yazma riskini önlemeye yöneliktir. Çünkü öğrenci her kelime yazımında anahtar kavrama tekrar dönmezse anahtar kavram yerine cevap olarak yazdığı kavramın aklına getirdiği kelimeleri yazabilir. Bu da testin amacını zedelemektedir (Bahar ve Özatlı, 2003). Her bir anahtar kavrama karşılık verilen cevap kelimelerin sonunda 'ilgili cümle' kısmı bulunmaktadır. Bu bölüme de öğrencilerin anahtar kavramla ilgili akıllarına gelen cümleler yazmaları istenmiştir. Çünkü anahtar kavramla ilişkilendirilen cevap kelime sadece hatırlama düzeyinde ve anahtar kavramla anlamlı bir ilişkisi olmayan bir çağrışım ürünü de olabilir (Nartgün, 2006). Ayrıca ilgili cümle tek bir cevap kelimeye göre daha kompleks ve üst düzey yapıda olacağından cümlenin bilimsel olup olmaması, farklı nitelikte kavram yanılgıları içerip içermediği gibi durumlar değerlendirme sürecini etkilemektedir (Ercan ve Taşdere, 2010).

Verilerin Analizi

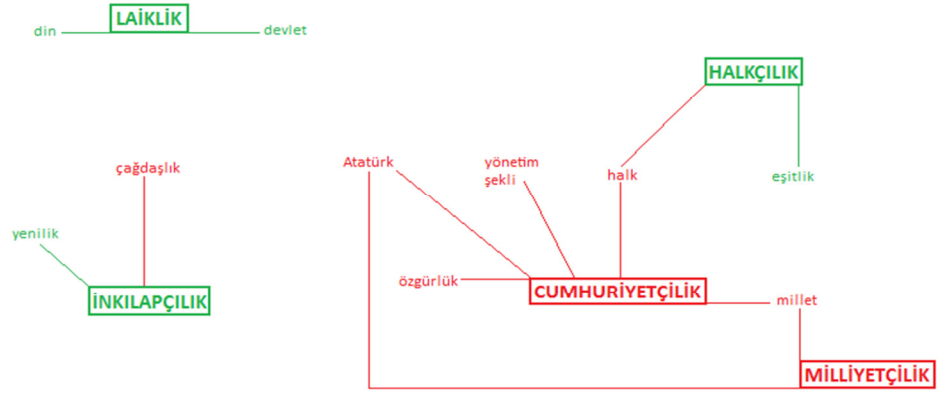
KİT sonuçlarını değerlendirmek amacıyla anahtar kavramlara verilen cevap kelimeler ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Hangi anahtar kavram için hangi kelimelerin ya da kavramların kaçar defa tekrarlandığını gösteren bir frekans tablosu oluşturulmuştur. Oluşturulan bu frekans tablosu dikkate alınarak kavram ağı oluşturulmuştur. Bilişsel yapıdaki kavramlar arasındaki ilişkileri net bir şekilde göstermesi amacıyla kavram ağının oluşturulmasında Bahar ve diğ. (1999) tarafından ortaya konulan kesme noktası (KN) tekniği kullanılmıştır. Bu tekniğe göre; kelime ilişkilendirme testinde yer alan herhangi bir anahtar kavram için en fazla verilen cevap kelimenin belli sayıda aşağısı kesme noktası olarak kullanılır. Bu cevap frekansın üstünde bulunan cevaplar kavram ağının ilk kısmındaki bölüme yazılır. Daha sonra kesme noktası belirli aralıklar ile aşağıya çekilir ve tüm anahtar kelimeler kavram ağında çıkıncaya kadar işlem devam eder. Her bir kesme noktası aralığında ortaya çıkan kavramlar o aralıktaki öğrenci sayı kadar tekrar edilmiş demektir. Örneğin 20-29 kesme noktası aralığında ortaya çıkan kavramlar 20 ile 29 arasındaki öğrenci tarafından cevap kelime olarak belirtilmiştir. Frekans tablosu incelendiğinde bu sayılar görülmektedir (EK-1).

Bulgular

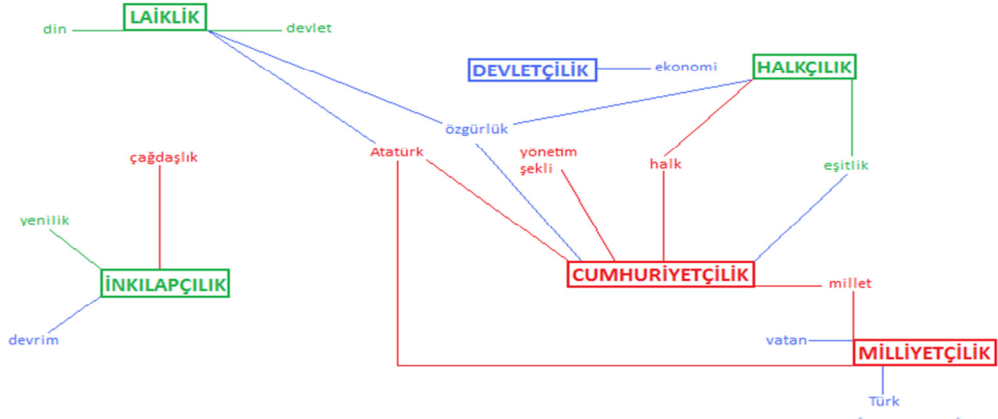
Frekans tablosu dikkate alınarak hazırlanan ve öğrencilerin bilişsel yapısını gösteren kavram ağı aşağıdaki gibidir:

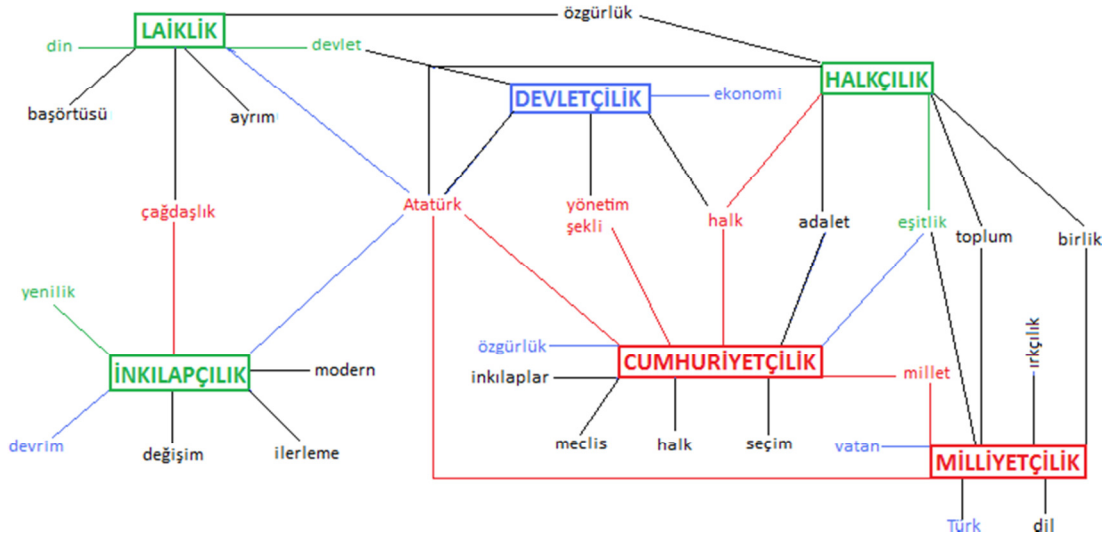
kesme noktası 40 ve yukarısı

kesme noktası 30-39 arası

kesme noktası 20-29 arası

kesme noktası 10-19 arası

Kavram ağında gördüğümüz sonuçları şu şekilde yorumlayabiliriz;

Kesme Noktası 40 ve Yukarısı İçin; Bu aralıkta Laiklik anahtar kavramıyla din ve devlet cevap kelimeleri, Halkçılık anahtar kavramıyla eşitlik cevap kelimesi, İnkılapçılık anahtar kavramıyla da yenilik cevap kelimesi ilişkilendirilmiştir. Bu aralıkta çıkan kavramlar henüz birbirinden kopuk ve ilişkisiz bir yapıdadır.

Kesme Noktası 30-39 Arası İçin; Bu aralıkta bir önceki aralığa göre Cumhuriyetçilik ve Milliyetçilik anahtar kavramları ortaya çıkmıştır. Atatürk, halk ve millet cevap kelimeleri Halkçılık, Cumhuriyetçilik ve Milliyetçilik anahtar kavramlarıyla ortak olarak ilişkilendirilen cevap kelimeler olmuştur. Özellikle Cumhuriyetçilik anahtar kavramının hem diğer anahtar kavramlarla(Halkçılık-Milliyetçilik) hem de birçok farklı cevap kelimeyle(Atatürk, halk, yönetim şekli, millet) ilişkilendirildiği görülmektedir. Laiklik ve İnkılapçılık anahtar kavramlarının ise bilişsel yapıdan kopuk ve ilişkisiz bir yapıda oldukları görülmektedir.

Kesme Noktası 20-29 Arası İçin; Bu aralıkta Devletçilik ilkesiyle birlikte bütün anahtar kavramların ortaya çıktığı görülmektedir. Devletçilik kavramı ekonomi cevap kelimesiyle ilişkilendirilerek bilişsel yapıda ortaya çıkmıştır. Ayrıca bir önceki aralıkta bilişsel yapıdan kopuk bir şekilde yer alan Laiklik anahtar kavramının bu aralıkta Atatürk ve özgürlük kelimeleriyle ilişkilendirildiği görülmektedir. Özgürlük, halk ve eşitlik kelimeleri ise Cumhuriyetçilik ve Halkçılık anahtar kavramlarıyla ortak olarak ilişkilendirilerek bu iki ilke arasındaki güçlü bağlantıyı ortaya koymuştur. Yine Atatürk ve özgürlük kelimeleri anahtar kavramlarla en sık olarak ilişkilendirilen cevap kelimeler olarak karşımıza çıkmaktadır. İnkılapçılık anahtar kavramı ise daha önceki aralıklarda olduğu gibi bilişsel yapıdan kopuk ve ilişkisiz bir şekilde görülmektedir.

Kesme Noktası 10-19 Arası İçin; Bu aralıkta öğrencilerin bilişsel yapısını ortaya koyan kavramlar arasındaki bütün ilişkiler görülmektedir. Atatürk kelimesinin bütün anahtar kavramlarla ilişkilendirilen ve en

sık kullanılan cevap kelime olduğu görülmektedir. Bununla birlikte halk, eşitlik ve özgürlük kelimelerinin anahtar kavramlarla oldukça fazla şekilde ilişkilendirildiği görülmektedir. Bu aralığa kadar bilişsel yapıdan kopuk ve ilişkisiz görünen İnkılapçılık ilkesinin çağdaşlık cevap kelimesiyle Laiklikle, Atatürk cevap kelimesiyle de diğer anahtar kavramlarla ilişkilendirildiği görülmektedir. Ortaya çıkan ilginç bir bulgu ise bu aralıkta öğrencilerin Milliyetçilik ilkesiyle ırkçılığı devletçilik ilkesiyle de yönetim şekli kelimelerini ilişkilendirilmeleri olmuştur. Atatürk'ün ırkçılığı reddeden Milliyetçilik anlayışını ve ekonomiyle ilişkili olduğunu bildiğimiz Devletçilik anlayışını göz önünde bulundurduğumuzda öğretmen adaylarının bilişsel yapısında yanlış ilişkilendirmeler olduğu söylenebilir.

Öğretmen adaylarının her bir anahtar kavram(ilke) için kurdukları *ilgili cümleler* tek tek incelenerek içerdikleri anlamlara göre kategorize edilmiştir. Cümleler kategorize edilirken Ercan ve Taşdere (2010) tarafından geliştirilen tablo dikkate alınmıştır. Bu tabloya göre ilgili cümleler *bilimsel bilgi içeren cümleler, bilimsel olmayan ve yüzeysel bilgi içeren cümleler ve kavram yanlışlığı içeren cümleler* şeklinde kategorize edilmiştir.

Ercan ve Taşdere (2010)'ye göre; bilimsel bilgi içeren cümlelerin gruplanmasında öğrencilerin kurdukları cümlelerin hem yukarıdaki anahtar kavramla olan ilişkisine hem de bilimsel olarak doğru olup olmadığına bakılmıştır. Eğer öğrencilerin kurdukları cümleler, yukarıdaki anahtar kavramla ilişkilendirdikleri kelimelerle aynı anlamda cümle içinde de ilişkilendirildiyse ve bu cümle diğer bütün öğeleriyle birlikte bilimsel açıdan doğruysa bu kategoriye konulmuştur.

Bilimsel olmayan ve yüzeysel bilgi içeren cümleler gruplamasında öğrenciler eğer yukarıdaki anahtar kavramla ilişkilendirdikleri cevap kelimelerin aksine cümle içinde bilimsel olmayan, günlük yaşamda kullanılan, sadece duygu ve düşüncelerini yansıtan, geçmiş deneyim ve gelenekleriyle anlamlandırılmış içerikli cümleler kurduysa bu cümleler bu kategoriye konmuştur. Bu kategorideki bilimsel olmayan kavramların neden kavram yanlışlığı kategorisine konmadığı sorusu akla gelebilir. Ancak örneklerde de

görüldüğü gibi öğrenciler burada kavramları herhangi farklı ve yanlış bir anlamda değil aynı kavramları farklı anlamlarıyla günlük yaşamda ve dilde kullanılan bilimsel olarak bir anlamı olmayan içeriklerde kullanmışlardır. Yani kurulan cümleler yazan kişi için doğru olabilir ancak bilimsel bir anlam ifade etmeyen cümlelerdir.

Kavram yanlışlığı içeren cümleler gruplamasında ise öğrenciler anahtar kavramlara cümle içinde bilimsel anlamlar yüklemeye çalışmış ancak bu kavramları farklı ve yanlış anlamı olan kavramlarla ve ifadelerle karıştırmışlardır.

Anahtar Kavramlar	Bilimsel Bilgi İçeren Cümle Sayısı	Bilimsel Olmayan veya Yüzeysel Bilgi İçeren Cümle Sayısı	Kavram Yanlışlığı İçeren Cümle Sayısı	Boş
<i>Cumhuriyetçilik</i>	30	18	-	52
<i>Halkçılık</i>	27	36	6	31
<i>Laiklik</i>	5	68	-	28
<i>Milliyetçilik</i>	15	50	4	31
<i>Devletçilik</i>	40	25	3	32
<i>İnkılâpçılık</i>	37	28	-	35

Tablodaki ilgili cümle sayıları incelendiğinde öğretmen adaylarının büyük çoğunluğunun cümle kur(a)madıkları gözlenmiştir. Ercan ve Taşdere (2010)'ye göre frekans tablolarında boş olarak görülen ve anahtar kavramları içeren anlamlı bir cümle kuramaması öğrencilerin bu kavramları anlamlı olarak ve kavramsal düzeyde öğrenemediğini gösteren bir bulgu olabilir. En sık olarak Cumhuriyetçilik ilkesine yönelik cümlenin boş bırakıldığı tespit edilmiştir. Öğretmen adaylarının daha çok bilimsel olmayan veya yüzeysel bilgi içeren cümleler kurdukları gözlenmiştir. Bu cümleler öğretmen adaylarının günlük hayatta duydukları yüzeysel anlamları taşıyan, ilgili kavramın anlamını tam olarak ifade etmeyen, bilimsel olmaktan çok daha çok duygu ve düşünceleri yansıtan ifadeler olarak

göze çarpmaktadır. Özellikle Laiklik ilkesiyle ilgili kurulan cümlelerin büyük çoğunluğunun (68 kişi) bu kategoride toplandığı tespit edilmiştir. Benzer şekilde öğretmen adaylarının yarısının (50 kişi) Milliyetçilik ilkesine yönelik yüzeysel bilgi içeren cümleler kurdukları tespit edilmiştir. Öğretmen adaylarının az sayıda da olsa bazı ilkelere yönelik kavram yanılgılarına sahip olduğu tespit edilmiştir. Yukarıdaki tabloda sayıları verilen ilgili cümlelere ait bazı örnekler aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Anahtar Kavramlar	Bilimsel Bilgi İçeren Cümle Örnekleri	Bilimsel Olmayan veya Yüzeysel Bilgi İçeren Cümle Örnekleri	Kavram Yanılgısı İçeren Cümle Örnekleri
<i>Cumhuriyetçilik</i>	- Bir yönetim şeklidir. -Halkın egemenliğinin esas olduğu bir yönetim şeklidir.	- Atatürk cumhuriyetçilik ilkesini getirmiştir. - Cumhuriyet fazilettir. - Millet için en temel unsur.	-
<i>Halkçılık</i>	- Renk, dil, din ayırımı yapmadan herkesin eşit haklara sahip olması. - Her zaman halkın ön planda olmasını esas alan Atatürk ilkesi, eşitliği ister.	- Halk olarak tam haklarımızı alamıyoruz. - Halka yönelik bir yönetim. - Herkesin uyması gereken bir ilke.	- Yönetimde halkın esas alınması.
<i>Laiklik</i>	- Din ve vicdan özgürlüğüne sahip olmak.	- Laiklik hakkıyla yapılıns istiyorum. - Din ve devlet işlerinin ayrılması. - Din devlet ayırımı	-

<i>Milliyetçilik</i>	- Belirli ortak değerler etrafındaki halk. - Irkçılık yapmadan ülkesini sevmek.	- Ne mutlu Türküm diyene. - Milli duygular toplumu ileriye taşır. - Vatan aşkı.	- Kendi ırkını benimseme. - Aynı ırka mensup insanların kendi devletlerini yönetmesi.
<i>Devletçilik</i>	- Devletin halk için ekonomiyi düzeltmesi. - Ekonominin ön planda olduğu Atatürk ilkesidir.	- Devlet, halkı için, insanları için geleceğe güvenle ilerlemelidir. - Devletimiz büyüktür.	- Devlete bağlılık. - Devletin başında birilerinin olması. - Bir devlet ve bayrak altında toplanma.
<i>İnkılâpçılık</i>	- Ülkede yapılan köklü değişiklikler. - Olumsuzlukları yenilikle giderme, düzenleme	- Gelişim için gerekli ve mutlaka olması gereken özellik. - İnkılapçı bir toplum olmalıyız.	-

Tablodaki cümlelere incelendiğinde; Laiklik ilkesine yönelik olarak, günlük hayatta çok sık kullanılan yüzeysel bir tanım olan ve Laikliği tam olarak ifade etmeyen ‘Din ve devlet işlerinin ayrılması’ şeklindeki cümleler karşımıza çıkmaktadır. Milliyetçilik ilkesine yönelik olarak kavram ağında ‘ırkçılık’ şeklinde ortaya çıkan kavram yanlışlığı ilgili cümlelerde ‘kendi ırkını benimseme’ şeklinde ortaya çıkmıştır. Devletçilik ilkesine yönelik olarak ekonomi, yatırım, iktisat gibi bilimsel anlamıyla tanımlar yapıldığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte ekonomiyle ilgisi olmayan ve daha çok devlet yönetimine vurgu yapan yüzeysel bilgi içerikli cümleler göze çarpmaktadır.

Tartışma ve Sonuç

Bu çalışmada kelime ilişkilendirme testi (KİT) kullanılarak sınıf öğretmen adaylarının Atatürk ilkelerine yönelik bilişsel yapılarındaki kavramlar arası ilişkiler incelenmiştir. Böylece alan yazında daha çok fen bilimleri alanında kullanılan KİT’in farklı branşlarda da kullanılabilirliğine ilişkin sonuçlar elde edilmiştir.

Öğretmen adaylarının ilkelerle en sık olarak Atatürk kavramını ilişkilendirdikleri tespit edilmiştir. Atatürk kavramı öğretmen adayları tarafından bütün ilklere cevap kelime olarak verilmiştir. Bununla birlikte hak, adalet, özgürlük, eşitlik, çağdaşlık, birlik, toplum kavramları da Atatürk ilkeleri için ortak olarak verilen cevap kelimelerdir. Cumhuriyetçilik, Milliyetçilik, Halkçılık, Devletçilik ve Laiklik kavramları birbiriyle ilişkili ve bütüncül bir ağ oluşturacak şekilde öğretmen adaylarının bilişsel yapısında yer almaktadır. Atatürk ilkelerinin, bir bütünü oluşturan, birbirini tamamlayan ve birbirleriyle ilişkisini ortaya koyan bu ortak özelliklerin öğretmen adaylarının bilişsel yapısında yer alması ilkelerin büyük oranda doğru anlamlarıyla benimsendiği şeklinde yorumlanabilir. İnkılapçılık ilkesi ise diğer ilkelere göre daha az ilişkili ve bilişsel yapıdan kopuk şekilde öğretmen adaylarının zihinlerinde yer almaktadır. Bununla birlikte temel ilkelerle az sayıda da olsa bütünleyici ilkelerin (çağdaşlık, birlik, özgürlük) ilişkilendirilmiş olması Atatürk ilkelerinin öğretmen adayları tarafından bir bütün olarak algılandığı şeklinde yorumlanabilir.

Öğretmen adaylarının Milliyetçilik ve Devletçilik ilkelerine verdikleri cevap kelimeler incelendiğinde bazı yanlış ilişkilendirmeler göze çarpmaktadır. Bazı öğretmen adaylarının (kesme noktası 10-19) Milliyetçilik ilkesine cevap kelime olarak *ırkçılık* kavramını kullandıkları tespit edilmiştir. Çelebi (2007)'ye göre başka milletlere karşı saygılı ve barışçı olan Atatürk milliyetçiliği, milli birlik ve beraberliğe önem vermiş ve ırkçılığı reddetmiştir. Buna göre milliyetçilik ilkesinin, bazı öğretmen adaylarının zihninde Atatürk'ün milliyetçilik anlayışına uymayan, aşırılık ifade eden anlamıyla yer aldığı görülmektedir. Aynı şekilde daha çok ekonomik ve iktisadi bir anlamı olan Devletçilik ilkesiyle *yönetim şekli* ilişkilendirmesi yapılmıştır. *Yönetim şekli* cevap kelimesi Cumhuriyetçilik ilkesiyle doğru olarak ilişkilendirilmiş ancak aynı zamanda devletçilik ilkesiyle de ilişkilendirilerek öğretmen adaylarının kavram yanılgıları ortaya konmuştur.

Bu çalışmanın sonucunda elde edilen kavram ağı, Bahar ve Kılıç (2001) tarafından yapılmış çalışmanın kavram ağıyla karşılaştırıldığında bazı benzer ve farklı ilişkilendirmelerin ortaya

çıkığı tespit edilmiştir. Bu çalışmada Bahar ve Kılıç (2001)'ın çalışmasında olduğu gibi; Laiklikle din ve devlet, cumhuriyetçilikle özgürlük, milliyetçilikle millet, inkılapçılıkla yenilik, halkçılıkla toplum kavramaları ilişkilendirilmiştir. Farklı olarak ise; Milliyetçilikle Türk, dil ve ırkçılık, devletçilikle ekonomi, halkçılıkla ilgili birlik ve eşitlik, cumhuriyetçilikle ilgili eşitlik ve adalet kelimeleri ilişkilendirilmiştir.

Anahtar kavramlara yönelik kurulan ilgili cümleler incelendiğinde ilgili kavramları doğru şekilde ifade eden cümle sayısının azlığı dikkat çekmektedir. Özellikle Laiklik ilkesiyle ilgili kurulan cümlelerin büyük çoğunluğu günlük hayatta en sık olarak kullanılan, daha çok ezber düzeyinde ve laikliği yüzeysel olarak tanımlayan 'din ve devlet işlerinin birbirinden ayrılması' şeklinde ifade edilmiştir. Devletçilik ilkesine yönelik olarak ise daha çok devlet yönetimini vurgulayan cümleler (devletin başında birilerinin olması, devlete bağlı olmak..v.b.) göze çarpmaktadır. Milliyetçilik ilkesiyle ilgili ise daha çok öğretmen adaylarının duygularını ortaya koyan ve bilimsel olarak bir anlam ifade etmeyen cümlelerin (Ne mutlu Türküm diyene, Milli duygular toplumu ileriye taşır...v.b.) varlığı göze çarpmaktadır. Bununla birlikte oldukça fazla sayıda öğretmen adayının ilgili cümleler kısmını boş bıraktıkları tespit edilmiştir. Ercan ve Taşdere (2010)'ye göre boş olarak görülen anahtar kavramları içeren anlamlı bir cümle kuramaması öğrencilerin bu kavramları anlamlı olarak ve kavramsal düzeyde öğrenemediğini gösteren bir bulgu olabilir. Buna göre boş bırakılan ilgili cümleler için öğretmen adaylarının üst düzey ve kavramsal düzeyde bilgiye sahip olmadıkları söylenebilir.

Bu çalışmanın veri toplama aracı olan KİT, öğretmen adaylarının ilgili konuya yönelik kavramlar arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla kullanılmıştır. Oluşturulan kavram ağıyla kavramlar arasında nasıl bağlantılar kurulduğu, ne gibi yanlış ilişkilendirmeler yaparak kavram yanılgularına sahip olduğu, hangi ortak kavramların en sık cevap kelime olarak verildiği gibi bulgular elde edilmiştir. Ayrıca kurulan *ilgili cümleler* aracılığıyla daha anlamlı ve kavramsal düzeyde bilgiler elde edilmiştir. Bu bağlamda KİT'in tanımlama amaçlı ve oldukça etkili bir ölçme değerlendirme tekniği

olduğu söylenebilir. Bununla birlikte literatürde yapılan çalışmaların çok büyük bölümünün fen bilimleri alanında yapıldığını düşünürsek, bu çalışmanın sonuçlarından hareketle KİT'in farklı branşlarda da bilişsel yapıyı ve kavram yanlışlarını yoklamada etkili bir teknik olduğu şeklinde genellenebilir bir bilgi ileri sürülebilir.

Öneriler

Bu çalışmada Atatürk ilkelerine yönelik sınıf öğretmen adaylarının bilişsel yapısındaki kavramlar arasındaki ilişkileri ortaya koymada ve kavram yanlışlarını tespit etmede KİT kullanılmıştır. Uygulanan KİT sonucunda ve elde edilen bulgular ışığında aşağıdaki bazı önerilere yer verilmiştir;

- Daha çok fen bilimleri alanındaki farklı branşlarda (kimya eğitimi, biyoloji eğitimi, fen eğitimi) kullanılmış olan KİT bu çalışmada olduğu gibi konunun doğasına uygun olarak farklı branşlarda da alternatif bir ölçme değerlendirme aracı olarak kullanılabilir.
- Bu çalışma tarama modeline göre tasarlandığı için var olan durumu tespit etmeye yönelik tek bir uygulama şeklinde kullanılan KİT farklı çalışma modellerinde ön test-son test şeklinde kullanılıp öğrencilerin kavramsal değişimleri tespit edilebilir.
- Bu çalışmanın konusunu Atatürk ilkeleri oluşturmaktadır. Buna göre sosyal bilgiler ya da vatandaşlık eğitimi kapsamında farklı konu ve öğrenme alanlarında kelime ilişkilendirme testinin kullanılabilirliğine yönelik çalışmalar yapılabilir.
- 2005 yılında uygulamaya konulan sosyal bilgiler öğretim programında KİT'e yer verilmemiştir. Yeni öğretim programlarının dinamik ve yenilenebilir yapısı göz önüne alındığında, programın ölçme değerlendirme boyutunun yenilenme sürecinde KİT'in kullanılması ve programda yer alması düşünülebilir.
- Atatürk ilkeleri konusu ilköğretimde farklı sınıf seviyelerinde işlenmektedir. Bu sınıf düzeylerinde Atatürk ilkelerine yönelik olarak yapılan çalışmalarda veri toplama aracı olarak KİT'in kullanılması düşünülebilir.
- Bu çalışmadan elde edilen bulgulara göre öğretmen adaylarının gerek kavram ağlarında gerekse kurdukları ilgili

cümlelerde Atatürk İlkeleri'ne yönelik bazı kavram yanılgıları tespit edilmiştir. Özellikle bu çalışmada tespit edilmiş olan Atatürk'ün milliyetçilik anlayışına uymayan *ırkçılık* ve devletçilik anlayışını yansıtmayan *yönetim şekli* kavram yanılgılarını gidermeye yönelik bir öğretim süreci takip edilmesi önerilebilir.

Kaynakça

Bahar, M., Alex H. Johnstone ve Sutcliffe, R. (1999). Investigation of students' cognitive structure in elementary genetics through word association tests. *Journal of Biological Education*, 33(134).

Bahar, M. ve Kılıç, F. (2001). *Kelime İletişim Testi Yöntemi İle Atatürk İlkeleri Arasındaki Kavramsal Bağların Araştırılması*. X. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, Bolu.

Bahar, M. ve Özatlı, N.S. (2003). Kelime ilişkilendirme yöntemi ile lise 1. sınıf öğrencilerinin canlıların temel bileşenleri konusundaki bilişsel yapılarının araştırılması. *Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 5(1).

Bahar, M. (Ed.). (2006). *Geleneksel-Alternatif Ölçme ve Değerlendirme*. Ankara: PegemA Yayıncılık.

Cardellini, L. ve Bahar, M. (2000). Monitoring the learning of chemistry through word association tests. *Australian Chemistry Resource Book*, 19, 59-69.

Çelebi, M. (2007). *Türk İnkılap Tarihi*. İstanbul: Özal Matbaası.

Çifçi, S. (2009). Kelime çağrışımlarının cinsiyet değişkenine göre gösterdiği temel nitelikler üzerine bir deneme. *Turkish Studies*, 4(3).

Ercan, F. ve Taşdere, A. (2010). Kelime İlişkilendirme Testi Aracılığıyla Bilişsel Yapının ve Kavramsal Değişimin Gözlenmesi. *Türk Fen Eğitimi Dergisi (TÜFED)*, 7(2).

Karasar, N. (1999). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel.

Köçer, M ve Demir, S.B. (2009). Atatürk ilke ve inkılâplarına yönelik olarak geliştirilen tutum ölçeğinin geçerlik ve güvenilirliği. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(3), 877 – 887.

Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (2005). *İlköğretim Fen ve Teknoloji Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu 6., 7. ve 8. Sınıflar*. Ankara:Devlet Kitapları Müdürlüğü.

Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (2005). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu 6., 7. ve 8. Sınıflar*. Ankara:Devlet Kitapları Müdürlüğü.

Nakiboğlu, C. (2008). Using word associations for assessing nonmajor science students' knowledge structure before and after general chemistry instruction: the case of atomic structure. *Chem. Educ. Res. Pract*, 9, 309-322.

Nartgün, Z. (2006). Fen ve Teknoloji Öğretiminde Ölçme ve Değerlendirme. Bahar, M. (Ed), *Fen ve Teknoloji Öğretimi*. Ankara: Pegem Yayınılık.

Taşdere, A. (2010). *6., 7. ve 8. Sınıf Fen ve Teknoloji Ders Kitaplarına Yansıyan Ölçme Değerlendirme Anlayışının Yeni Fen ve Teknoloji Öğretim Programı Işığında Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.

EK-1.

Cevap Kelimeler	ANAHTAR KAVRAMLAR					
	<i>Cumhuriyetçilik</i>	<i>Halkçılık</i>	<i>Laiklik</i>	<i>Milliyetçilik</i>	<i>Devletçilik</i>	<i>İnkılapçılık</i>
Yönetim Şekli	36	5	9	1	12	1
Demokrasi	47	8	5	2	5	
Din			49	6		
Devlet	9	7	43	7	18	5
Atatürk	32	5	15	38	12	16
Eşitlik	28	45	6	10	4	4
Özgürlük	38	23	28	11	6	3
Yenilik	6	3	4		3	66
Ekonomi		3		1	22	
Vatan	4	8		28	5	1
Bayrak	1	1		19	2	
Millet	14	14	1	30	4	
Meclis	12		2	1	1	
Halk	32	33		8	11	3
Hak	11	8	2	6	6	2
Başörtüsü			19			
Para					10	
Çağdaşlık	6	2	15		2	30
Birlik	2	11	1	17	4	1
Berberlik		6		6	2	
İnsanlar	7	17	4	7	4	3
Modern	1		2			11
Kanun		1	1	2	9	2
Toplum	2	17	7	12	3	4
İnkılaplar	11	7	4	5	3	8
Seçim	10		1		1	
Siyasi	9	4	3	1	2	1
Seçme ve Seçilme	5	3				1

Milli Değer	2	1		9	2	1
Adalet	11	11	3	2	3	2
Gelişme		1	1		5	16
Değişim	1				1	32
Ayırım		2	14	4		
Türk	1	1		27		
Türkiye	3		2	10	8	2
Soy			1	8		
Dil			1	10		
Irkcılık				12		
İlerleme	2	2	3	2	3	16
Devrim	3	1	1	1	2	22
Sevgi	1	6	1	4	2	
Ülke			1	6	2	
Bağımsızlık	9	2	1	7	4	2
Şapka- Fes						8
Fransız İnkılabı				5		
İstiklal Marşı				6		
Kültür		1	1	6		2
Bütünlük		1	2	6	3	
Yatırım					6	
Sanayi		1			7	
Ulus		3		5		
Toprak		1		5	1	1
Bağlılık				5	1	
Ülkü				5	2	
Ülkücülük				5		
Medeniyet	3		1			2
Rejim	3				1	
Anayasa	3	3	3	3	3	1
İlke	4	3	2		3	3
Hoşgörü	2	3	3		1	
Hukuk	2	2	2	2	2	
İzmir İktisat Kongresi		1			1	
Başbakan	4	1			3	
Cumhurbaşkanı	2				1	
Refah	2	3		2	3	3

Tbmm	4			1	2	2
Gelişim		1			2	3
İnsan Hakları	1	2	1			
Sınır			3			
Kural	1	2			2	2
Devletçilik						1
Halkçılık				1		1
Mahkeme	2	1	2			
Üniversite			2			
Ankara	2					
Cumhuriyet		1	1			1
Cumhuriyetçilik				1		1
Kadın Erkek Eşitliği		3	1			
Ahlak	2	2				
Chp	1	1				
Mhp					1	
Eğitim	2	2	2			2
Egemenlik	4			1	1	
Düzenleme		4	2	1	3	6
Laiklik	5	1	1			1
Ortak Yaşam		1	1	2		
İleri Görüşlülük	2		4	1		3
Medeni			2	1		
Harf İnkılabı						6
Kamu	2		1		2	
Güç	2	1		1		1
Kurtuluş Savaşı				2		1
Ticaret					3	
Hükümet		2	2	1	3	
Fayda		2		1		
Kardeşlik	1			2		
Yaşam	1	2	2	1	1	1
Düşünce Özgürlüğü		1	2		4	
Düşünce			6	2		3
Kalkınma					2	
Yardımlaşma		2			4	

Dostluk		1		3		
Çalışma						2
Savaş	2			2	1	
Antlaşma	1			1	1	
Değerler		1		2		
Halifelik			1			
Osmanlı				2	1	
Padişah			2		1	
Sömürge					2	
Güzellik	1			1	1	3
Vicdan			4			
Güven		4			3	
Ayak Uydurma						3
Benlik				3		1
Huzur				2		2
Dayanışma		3			1	
Hizmet	1	1			1	1
Otorite	1			1	1	
Kılık Kıyafet						3
Gelecek				1		1
Milliyetçilik	1					1
Barış	4			1		
Tarım		4			1	
Farklılık		1	2			2
Oy	4	2				
Birey	1	1	1	1		
Batı			1	1	1	3
Tarih	1	1		1		1
Islahat						3
Saygı	1	5		1		
Kadın	2	3	2			1
Erkek	1	3				
Yasak		1			1	